



## LIETUVIŲ IMIGRANTŲ VAIKŲ INTEGRACIJOS PROBLEMAS NORVEGIJOJE

**Birutė Šilėnienė**  
*Šiaulių universitetas, Lietuva*

**Viktorija Koblova**  
*Telenor, Norvegija*

### Santrauka

*Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas 1990 m. atvėrė sienas gyventojų emigracijai. Įvairios priežastys priverčia lietuvius palikti tėvynę ir ieškoti laimės svetur. Šiame straipsnyje pateikiamos į Norvegiją išvykusių lietuvių šeimų, ypač jų vaikų, integracijos problemos svetimose šalyse. Mokslinės literatūros analizė atskleidė įvairias žmonių migracijos priežastis (geresnės materialinės sąlygos, profesijos prestižas, karjeros galimybės) ir problemas (kalbos nemokėjimas, įstatymų nežinojimas, psichologinis diskomfortas), su kuriomis susiduria į emigracijos šalis atvykę imigrantai. Mūsų straipsnyje šie terminai (emigrantai / imigrantai) naudojami kaip sinonimai (lietuviai Norvegijoje – imigrantai, lietuviai, išvykę iš Lietuvos – emigrantai).*

*Pusiau struktūruoto interviu metodu ištirtos lietuvių emigrantų šeimų ir vaikų integravimosi į Norvegijos visuomenę patirtys atskleidė, jog integracijos pradžioje susidurta su kalbos barjeru, neigiamu požiūriu į juos, nežinojimu, kaip veikia socialinė sistema. Šių problemų galima būtų išvengti, pasistengus greitai išmolti norvegų kalbą, pasinaudojus vietinių bendruomenių pagalba, aktyviai bendraujant ir bendradarbiaujant su ugdymo įstaigomis, dalyvaujant visuomeniniame gyvenime ir priimant tam tikrų valstybės socialinės sistemos institucijų pagalbą.*

**Pagrindiniai žodžiai:** imigrantai / emigrantai, integracijos problemos, pagalba imigrantams.

### Įvadas

Pastaruju metu vis didėjant migracijos mastams visame pasaulyje, anot E. Dainausko (2006), kai kuriems mokslininkams kilo mintis XXI amžių pavadinti „migracijos šimtmečiu“. Autoriaus (Dainauskas, 2006, p. 15) teigimu, „šiandieninė lietuvių migracija – tai dinamiškas ir įvairialypis moderniosios tarptautinės migracijos procesas. Ji susijusi su pasaulyje vykstančiu migrantų srautų judėjimu“. Vien per pastaruosius 2017 m. beveik 48 tūkst. Lietuvos gyventojų išvyko iš Lietuvos (2016 m. išvyko virš 50 tūkst.) (Lietuvos statistikos departamentas, 2018). Remiantis Lietuvos laisvosios rinkos instituto ekspertais, kurie nagrinėjo darbo santykių ir bendros ekonominės veiklos reguliavimą (Laisvosios rinkos institutas, 2006), migracija įvardijama kaip žmonių mobilumas, kurį nulemia daugybė veiksnių. Svarbu suvokti ir tai, kad migracijos samprata siejama ir su emigracijos bei imigracijos sąvokomis. Todėl tampa aktualu kalbėti ir apie tai, nes, kaip teigia J. Guščinskienė (2001), migracijos terminas yra bendresnio pobūdžio terminas, kuris naudojamas norint apibūdinti ir imigraciją ir emigraciją. Kadangi šios temos problematika susijusi ir su integracijos sąvoka, todėl tampa aktualu išsiaiškinti ir integracijos sampratos įvairovę bei jos tipus.

„Integracija (arba pastaruju metu vis dažniau vartojama sąvoka *į(si)traukimas, angl. incorporation*) – viena pagrindinių sąvokų, vartojamų atskleidžiant imigracijos problemas interpretuojančiose teorijose. Kartais jos vartojamos kaip sinonimai, kartais – ne“ (Kuznecovienė, 2009, p. 97).

A. Valio ir A. Gylytės (2009) teigimu, integracija yra daugialypis procesas, kuris pasiekiamas bendromis imigranto ir vietinės visuomenės jėgomis. Terminas integracija, anot autorių, apima tiek individualias imigrantų integravimosi strategijas, tiek imigracinės šalies numatytus integravimo būdus. Prie autorių prisideda ir J. Kuznecovienė (2009), imigrantų integraciją apibrėždama kaip procesą, „nusakantį jų susisaistymą su nauja visuomene dalyvaujant įvairiose imigracinės visuomenės veiklos sferose, išskiriant struktūrinę ir sociokultūrinę integraciją. Struktūrinė integracija apibrėžiama kaip „visateisis platus dalyvavimas socialinėse institucijose“, sociokultūrinė – kaip kultūrinė adaptacija ir „socialiniai kontaktai, kuriuos imigrantai ar jų bendruomenės užmezga ir palaiko su visuomene“ (Kuznecovienė, 2009, p. 98).

E. Barcevičius (2008), J. Karalevičienė ir K. Matuzevičiūtė (2009) teigia, kad pagrindinės emigracijos priežastys yra *ekonominė* (prasta darbo aplinka Lietuvoje, nepatenkinamos gyvenimo sąlygos, žemas darbo užmokestis, nepakankamas darbuotojų interesų atstovavimas, sunkumai įsigyti būstą, kurti materialinius šeimos gyvenimo pagrindus) ir *psichologinė* (menkas darbo prestižas, aukštos kvalifikacijos darbuotojams neskaidrumas organizuojant konkursus į pareigas, prastos ateities perspektyvos ir kt.). Tačiau B. Kukonenko (2012), remdamasi A. Sipavičienės (2006), G. Kasnauskienės (2006) ir kt. moksliniais tyrimais, emigracijos kontekste atskleidė ir kitas emigracijos priežastis: galimybę dirbti įdomų darbą, tobulėjimo ir karjeros galimybes, galimybę pažinti pasaulį, gauti geresnį išsilavinimą, *užtikrinti geresnę ateitį savo vaikams*, patirti naujus iššūkius ir pan.

Šiandienos pasaulyje dauguma žmonių žino, ką reiškia gyventi ar lankytis svetimoje šalyje. Svetima šalis – tai ne sava šalis, kurioje tu jautiesi mylimas, saugus, esi visapusiškai pasirengęs dalyvauti bet kurioje šalies socialinėje, ekonominėje, kultūrinėje ir pan. veikloje. Išvykus į kitą šalį prasideda įvairios problemos: kalbos barjeras, žinių trūkumas, socialinių paslaugų sferų sudėtingumas, jų veikimo būdų nesuvokimas ir pan. Todėl nenuostabu, kad kiekvienam imigrantui svetimoje šalyje yra reikalinga tiek socialinė, tiek psichologinė pagalba siekiant joje sėkmingai integruotis, nes, kaip teigia N. Paliukaitė (2015, p. 1), „svetimoje šalyje žmogus praranda jam reikšmingus socialinius ryšius, iškyla tautinės tapatybės klausimas, susiduriama su vienatve, paaštrėja emocinės paramos poreikis. Pirmieji metai išvykus iš gimtosios šalies psichologų prilyginami pirmiesiems vaiko žingsniams, nes šiame etape vyksta prisitaikymas prie naujos aplinkos ypatumų“. Šis prisitaikymas turi įtakos tolimesnei imigranto ateičiai kitoje šalyje.

Pastaruoju metu vis dažniau kalbama apie lietuvių šeimų emigraciją į Skandinavijos šalis (Vijeikis, 2012), ypač į Norvegiją. Emigracijos problema, anot A. Maslauskaitės ir V. Stankūnienės (2011), išryškina šeimos institucijos, ypač vaikų, pažeidžiamumą, o patirta emigracija neretai silpnina šeimos narių tarpusavio ryšius, prarandamas saugumo jausmas, darantis neigiamą įtaką šeimų ir vaikų integracijai svetimoje šalyje.

Domintis emigrantų šeimų (vaikų) integracijos problemomis paaiškėjo, kad Lietuvoje ir užsienyje nėra daug tyrimų šia tema. Dauguma tiek Lietuvos, tiek užsienio autorių, tokių kaip E. Aleksandravičius, D. K. Kuzmickaitė (2008), L. Vainauskaitė (2011), K. Presniakovaitė (2011), I. Petkevičiūtė (2012), E. Senulis (2014), J. Vijeikis (2012), J. Kuznecovienė (2009), D. Mallovs (2014), A. S. Grødem, I. L. Hansen (2015), K. Gabowduale (2010), H. Eggebø (2012), Bratsberg B., Raaum O., Røed K. (2012) atskleidžia emigracijos įtaką, integracijos politiką svetimoje šalyje, priežastis ir pasekmes, socialinę integraciją, tik nedaugelis iš jų nagrinėja Lietuvių imigrantų Norvegijoje įsitraukimo strate-



gijas, emigracijos iš Lietuvos grėsmes šeimos vertybėms ir pan. Tačiau apie lietuvių šeimų (vaikų) integracijos problemas dažniausiai diskutuojama tik socialiniuose tinkluose, konferencijose, kuriose dalijamasi asmeninėmis patirtimis arba pateikiamos psichologų, sociologų išvalgos ir patarimai.

Apie migracijos procesą kalbama pakankamai daug, tačiau mažiau dėmesio skiriama šeimų (vaikų), šiuo atveju, gyvenančių Norvegijoje, sėkmingai integracijai šioje šalyje. Naujai atvykusiems migrantams, anot D. Mallovs (2014), reikia susirasti gyvenamąją vietą ir pragyvenimo šaltinį. Priimančioje šalyje jiems neretai tenka kreiptis dėl socialinės paramos, naudotis sveikatos priežiūros ir kitomis socialinėmis paslaugomis. Su vaikais atvykusiems migrantams vienas iš svarbiausių dalykų yra susipažinimas su švietimo sistema ir vaiko užrašymas į vietos ikimokyklinio ugdymo įstaigą ar mokyklą, taip pat galimybė su pedagogu aptarti daromą pažangą. Visa tai, kaip teigia autorius, yra praktiniai ir funkciniai poreikiai, kuriems patenkinti yra reikalingas ne tik sėkmingas integravimasis, bet ir esminių integravimosi problemų greitas ir efektyvus sprendimas, teikiamos socialinės pagalbos priemonės.

Todėl šiuolaikiniai lietuvių migracijos ypatumai nėra nauji, jie tiesiog išsiskynę istoriniuose santykiuose ir susiformavę sąveikaujant įvairiems veiksniams: politiniams, demografiniams, socioekonominiams, geografiniams ir kultūriniais. Nors pasak D. Bryers, B. Winstanley ir M. Cooke (2014), atliekama vis daugiau kokybinių ir etnografinių tyrimų apie realų migrantų gyvenimą, gilinantis į tokias temas kaip priklausymas (pvz., Hamaz ir Vasta, 2009), bendruomenės sąvoka (pvz., Wessendorf, 2011) ir socialinės sanglaudos suvokimas (Saggar, Somerville, Ford, Sobolewska, 2012), tačiau nėra tikslinių ir išsamių studijų apie pagrindines lietuvių šeimų (vaikų) integracijos problemas Norvegijoje, nėra visiškai aišku, kaip sekasi lietuvių šeimoms (vaikams) tinkamai integruotis svetimose šalyje. Atsižvelgus į užsienio ir lietuvių autorių mokslinių straipsnių išvadas buvo aktualu atlikti mokslinius tyrimus, galinčius atskleisti išsamesnę lietuvių šeimų (vaikų) integravimosi Norvegijoje proceso situaciją. Lietuvių emigrantų šeimos bei jų vaikai atsidūrę svetimose šalyje, jos socialinėje aplinkoje turi adaptuotis ir integruotis, tačiau jiems iškilusios problemos reikalauja ne tik šeimos narių ir kitų artimųjų, bet ir valstybės įsikišimo ir pagalbos. Tačiau pagalbos priemonės ne visada yra efektyvios arba nepakankamai įgyvendinamos, kad teiktų visapusišką naudą imigrantams. Kita vertus, galima prielaida, kad imigrantai nepakankamai domisi teikiama jiems pagalba ir paslaugomis.

**Tyrimo objektas** – lietuvių imigrantų šeimų vaikų problemos, su kuriomis jie susiduria integruodamiesi į Norvegijos visuomenę.

**Tyrimo tikslas** – išsiaiškinti lietuvių imigrantų vaikų problemas, susijusias su jų integracija į Norvegijos visuomenę.

**Tyrimo tikslas įgyvendintas atsakant į tokius klausimus:**

1. Su kokiomis emigracijos pasekmėmis ir problemomis susidūrė lietuvių imigrantų vaikai Norvegijoje?
2. Kas galėtų palengvinti lietuvių imigrantų integraciją Norvegijoje?

## Tyrimo metodologija

### *Bendra tyrimo charakteristika*

Atlikta mokslinės literatūros analizė rodo, kad apie lietuvių šeimų, ypač vaikų, integracijos problemas Norvegijoje yra kalbama ganėtinai daug, bet, siekiant gilesnio analizuojamos temos suvokimo bei kuo išsamesnės tyrimo problemos atskleidimo, buvo atliktas Norvegijoje gyvenančių lietuvių imigrantų nuomonės apie jų vaikų integracijos problemas tyrimas. Mums rūpimus klausimus apie vaikų integraciją aiškinomės su tėvais, kadangi kai kurių šeimų vaikai dar per jauni patys įvardinti problemas.

Empiriniam tyrimui atlikti buvo naudojamas kokybinio tyrimo metodas – pusiau struktūruotas interviu, leidžiantis priimti diagnostinius sprendimus apie analizuojamą pažinimo objektą. Kokybinio tyrimo rezultatai leidžia gauti kuo įvairesnius bei tikslesnius atsakymus apie tiriamą reiškinį. Tokio tyrimo metu gauti atsakymai atskleidžia informantų patirtį ir nuomones, pagrįstas jų asmeniniais išgyvenimais.

### *Tyrimo imtis*

Tyrimui buvo pasirinkta 11 lietuvių imigrantų šeimų, gyvenančių Norvegijoje: 9 moterys nuo 25 iki 50 metų ir 2 vyrai nuo 41 iki 45 metų. Tyrime buvo išsiaiškintas ir informantų išsilavinimas, kadangi tai galėjo turėti įtakos jų nuomonei. Duomenys parodė, kad didžioji dalis moterų turi aukštąjį (koleginį arba universitetinį) išsilavinimą. Tik viena iš tyrime dalyvavusių moterų yra įgijusi vidurinį išsilavinimą. Kalbant apie vyrus išaiškėjo, kad abu tyrime dalyvavę vyrai yra įgiję specialųjį vidurinį išsilavinimą.

Tyrimo metu taip pat buvo išsiaiškinta informantų gyvenimo Norvegijoje trukmė bei šeiminė padėtis. Išaiškėjo, jog dauguma informantų (net 10 iš 11) gyvena Norvegijoje su vyru, žmona ir vaikais. Tik vienas iš informantų įvardijo, jog „antra pusė“ likusi Lietuvoje. Informantų gyvenimo trukmė Norvegijoje – nuo 5 iki 12 metų, tik 1 moteris Norvegijoje gyvena 4 mėnesius. Galima daryti prielaidą, jog tyrime dalyvaujantys asmenys yra sukaupę ilgametę gyvenimišką patirtį Norvegijoje ir gali objektyviai atskleisti analizuojamos temos problemškumą.

### *Tyrimo instrumentas ir procedūra*

Remiantis mokslinės literatūros analize buvo sudarytas kokybinio tyrimo instrumentas – pusiau struktūruoto interviu klausimynas iš 7 atviro tipo klausimų, leidžiančių įsigilinti į analizuojamą problemą. Klausimai sąlyginai buvo suskirstyti į 3 blokus:

- 1) problemos, su kuriomis susidūrė lietuvių imigrantų vaikai Norvegijoje;
- 2) norimos ir gaunamos pagalbos būdai;
- 3) demografinis blokas.

Tyrimas buvo įrašomas naudojantis telefono įrašo aparatūra. Informantai buvo apklausiami gyvai, naudojantis mobiliuoju telefonu bei interneto telefonijos tinklu ir kompiuterine programa Skype.

Atliekant tyrimą buvo laikomasi tyrimo etikos principų. Bendravimo su informantais pradžioje aiškiai buvo nurodomas tyrimo tikslas, prieš tyrimą dar kartą buvo pasiteirauta, ar



jie tikrai sutinka dalyvauti tyrime, leista informantams neatsakyti į jiems nepatogius klausimus. Tiriamieji buvo informuoti apie tai, kad po tyrimo jie gali susipažinti su tyrimo metu gautais rezultatais ir tyrimo ataskaita. Buvo užtikrinamas respondentų konfidencialumas ir anonimiškumas, nes tiriamųjų pateikta informacija susijusi su jų asmeniniais išgyvenimais, jausmais ir nuomonėmis.

### Duomenų analizė

Interviu su lietuviais imigrantais Norvegijoje metu gauta medžiaga buvo užkoduota, analizuota nuosekliai, išskiriant prasminius vienetus, juos formuluojant į subkategorijas, vėliau jungiant į kategorijas, kurios iliustruotos citatomis iš interviu protokolų (informantų kalba netaisyta).

### Tyrimo rezultatai

Siekiant išsiaiškinti emigracijos privalumus ir trūkumus, informantų buvo teirautasi, kokias teigiamas ir neigiamas pasekmes vaikams jie pajuto atvykę į Norvegiją. Atsakymai pateikti 1 lentelėje.

**1 lentelė. Informantų požiūris emigracijos pasekmes vaikams, atvykus į Norvegiją (N=11)**

Kategorija	Subkategorija	Kategoriją iliustruojantys teiginiai
Teigiamos pasekmės vaikams	Ugdymosi aplinkų kokybė	„Labai patiko mokykla“. „Tai, kad namai yra ten, kur yra tavo šeima. Mano šeima yra čia“.
	Ateities perspektyvos	„Vaikai čia turi geresnę ateitį“.
Neigiamos pasekmės vaikams	Ligos diagnozė	„Vaikui buvo labai didelės pasekmės, nes mes Norvegijoje sužinojome jo diagnozę – autizmą. Lietuvoje šito nepastebėjo. Buvo labai sunku, nes viskas, kas jam buvo artima, jauku, pažįstama jam viskas atrodė neteisingai. Jis niekada nesiskundė, bet aš mačiau, kaip jis jautėsi mokykloje, buvo vienišas, nebendravo su draugais“.
	Vienas iš tėvų gyvena Lietuvoje	„Sunkiau vaikams, šeimai sunkiau, ir šeimoj turi būti abu tėvai ir vieno iš jų trūkumas vaikams yra labai didelis“.
	Sunkus integravimasis	„Neigiamas iššūkis – nauja aplinka, naujas draugų ratas susidaro, nežinia, kaip tu ten integruosies, kaip su kalba, didelis nerimas, baimė prieš išeinant į mokslų metus.“

Neigiamų pasekmių neįžvelgia		<p>„Vaikas yra nedidelis, o mes čia atvykom ne su vaiku, mes esam jau čia suintegravę kažkiek tai ir vaikui dėl to bus lengviau“.</p> <p>„Vaikai atvažiavo metų laiko, &lt;...&gt;, mažasis čia Norvegijoje gimė. Jiems čia namai, jie Lietuvos nelabai žino. Pagrindinė kalba kaip ir Norvegų“.</p> <p>„Vaikai to nepajautė, nes kartu atvažiavo, &lt;...&gt;, kol aš buvau, kol integravaus toj Norvegijoje, gal ir pajautė, kol manęs namie nebuvo, bet taip tai labai trumpą laiką buvo vieni, be manęs“.</p> <p>„Neigiamų pasekmių nematau“.</p>
------------------------------	--	---

Išanalizavus informantų pateiktus atsakymai išryškėjo, jog jie pasidalino gana tolygiai, išskiriant tokias kategorijas:

- **„Neigiamų pasekmių neįžvelgia“.** Informantai teigia, kad jų tiesiog nebuvo („Neigiamų pasekmių nematau“), vaikai dar buvo per maži jas pajusti („Vaikai atvažiavo metų laiko, <...>, mažasis čia Norvegijoje gimė“) arba tėvų buvimas šalia tas pasekmes labai sušvelnino („Vaikai to nepajautė, nes kartu atvažiavo...), nes tėvai Norvegijoje jaučiasi gerai ir tiki, kad tai padės jų vaikams greičiau integruotis;
- **„Neigiamos pasekmės vaikams“** Vieno iš tėvų nebuvimas šalia („... šeimoj turi būti abudu tėvai ir vieno iš jų trūkumas vaikams yra labai didelis“), ligos diagnozė („Vaikui buvo labai didelės pasekmės, nes mes Norvegijoje sužinojome jo diagnozę – autizmą. Lietuvoje šito nepastebėjo. Buvo labai sunku, nes viskas, kas jam buvo artima, jauku, pažįstama jam viskas atrodė neteisingai. Jis niekada nesiskundė, bet aš mačiau, kaip jis jautėsi mokykloje, buvo vienišas, nebendravo su draugais“); įvairios integracijos problemos („...nauja aplinka, naujas draugų ratas susidaro, nežinia, ... didelis nerimas, baimė prieš išeinant į mokslų metus), susijusios su naujais potyriais, nežinomybe ir baime);
- **„Teigiamos pasekmės vaikams“.** Tėvai Norvegijoje mato geresnes savo vaikų ateities perspektyvas („Vaikai čia turi geresnę ateitį“), geresnę ugdymosi aplinkos kokybę („Labai patiko mokykla“). Kaip viena iš teigiamų emigracijos pasekmių nurodomas šeimos buvimas kartu („Tai, kad namai yra ten, kur yra tavo šeima. Mano šeima yra čia“), nes tai suteikia vaikui saugumo jausmą.

Matome, kad tėvai įvardijo nemažai integravimosi sunkumų. Todėl buvo išsiaiškinta, kaip būtent informantų vaikams sekėsi integruotis atvykus į šalį, kas jiems padėjo. Informantų atsakymai pateikti 2 lentelėje.



**2 lentelė. Informantų požiūris į tai, kaip vaikams sekėsi integruotis atvykus į šalį ir kas jiems padėjo (N=11).**

Kategorija	Subkategorija	Kategoriją iliustruojantys teiginiai
Vaikų integracija vyko gerai	Ugdymo įstaigų lankymas ir pagalba jose	<p>„Vaikams irgi nebuvo labai sunkiai, kadangi pradėjo eiti į darželį ir išmoko kalbą“.</p> <p>„O vaikams, turbūt, mokykloje visi – ir pedagogai, ir norvegai nauji draugai“.</p> <p>„Ir iš tikrųjų pradėjus eiti į mokyklą, viskas kardinaliai pasikeitė. Pakliuvom mes į labai gerą mokyklą, į norvegišką mokyklą, į labai draugišką kolektyvą, kuris labai stengėsi dėl vaiko. Tai jam buvo viskas gerai“.</p>
	Bendravimas/ bendradarbiavimas su norvegų šeimomis, padėjo norvegų šeimos	<p>„Norvegai iškart pasiūlė vaiką vesti į darželį, integruotis, išmolti kalbą ir iš tikrųjų tuo labai džiaugiuosi, nes tas labai padėjo – įsijungti į Norvegišką gyvenimą, susipažinti su Norvegais ir taip toliau“.</p> <p>„O mano vaikui integruotis tikrai gerai pavyko, nes pas jį draugų yra krūvos ir yra keli pastovūs draugai su kuriais kontaktą palaiko mokykloje ir po mokyklos, per atostogas, per vasaros atostogas. Ir jeigu mes dabar jį paimtumėme ir grįžtume į Lietuvą, čia jam būtų košmaras, didžiausias stresas, depresija“.</p>
	Tėvai jau buvo atvykę į šalį	<p>„... kai atvyko (vaikai), gal kaip aš buvau čia, tai ir buvo plusas, kad kažkiek lengviau“.</p>
Vaikų integracija vyko blogai	Kultūrų skirtumai	<p>„Gal vaikams buvo kiek sudėtingiau, nes vaikui sunku suprasti svetimoj šaly kaip viskas keičiasi, ir jie daugiau tų norvegiškų nuostatų neprisilaiko. Gal yra lengviau atvažiavus su mažais vaikais“.</p>

Išanalizavus informantų atsakymus išryškėjo dvi kategorijos:

- **„Vaikų integracija vyko gerai“**, nes tėvai jau buvo įsitvirtinę toje šalyje, susipažinę su kultūra, žinojo visas svarbiausias aktualijas, kas ir kaip vyksta šalyje („... kai atvyko (vaikai), gal kaip aš buvau čia, tai ir buvo plusas...“). Tėvai padėjo susipažinti su kultūra, taip pat buvo jaučiamas jų moralinis palaikymas, skatinimas ir drąsinimas greičiau integruotis. Bet daugiausia informantai dėl sėkmingos vaikų integracijos džiaugėsi ugdymo įstaigų pagalba (vaikai pradėjo lankyti darželį ar mokyklą, susirado ten draugų, pajuto visokeriopą pedagogų pagalbą („Vaikams irgi nebuvo labai sunkiai, kadangi pradėjo eiti į darželį ir išmoko kalbą“; „... pradėjus eiti į mokyklą, viskas kardinaliai pasikeitė. Pakliuvom mes į labai gerą ... norvegišką mokyklą, į labai draugišką kolektyvą, kuris labai stengėsi dėl vaiko...“); bendravimu su norvegų šeimomis, jų vaikais (vaikai iš karto susirado draugų ne tik mokykloje, tai padėjo įsijungti į norvegišką gyvenimą, turiningai leisti laiką atostogų metu („Norvegai iškart pasiūlė vaiką vesti į darželį, integruotis, išmolti kalbą ir... tai labai padėjo – įsijungti į Norvegišką gyvenimą, susipažinti su Norvegais...“; „O mano vaikui integruotis tikrai gerai pavyko, nes pas jį draugų yra krūvos ir yra keli pastovūs draugai

su kuriais kontaktą palaiko mokykloje ir po mokyklos, per atostogas, per vasaros atostogas), o grįžimas į Lietuvą, tėvų nuomone, vaikui jau būtų stresas („... jeigu mes dabar jį paimtumėme ir grįžtume į Lietuvą, čia jam būtų košmaras, didžiausias stresas, depresija“.).

- **„Vaikų integracija vyko blogai“**, nes vaikams buvo sunkiau integruotis dėl kultūrinių skirtumų, kalbos nemokėjimo, norvegiškų tradicijų nežinojimo („Gal vaikams buvo kiek sudėtingiau, nes vaikui sunku suprasti svetimoj šaly kaip viskas keičiasi, ir jie daugiau tų norvegiškų nuostatų neprisilaiko“.). Patys tėvai supranta, kad integruotis lengviau mažesniems vaikams („Gal yra lengviau atvažiavus su mažais vaikais“.).

Apibendrinus atsakymo į šį klausimą rezultatus galima daryti prielaidą, jog dauguma informantų sėkmingai integravosi šalyje. Tam padėjo aktyvus noras įsilieti į naują visuomenę, susipažinti su jos kultūra, bendravimas su norvegų šeimomis bei kalbos mokėjimas. Tarp asmenų, labiausiai padėjusių sėkmingai integruotis buvo įvardijami artimieji, draugai, pažįstami, norvegų šeimos, pedagogai. Neigiamai vaikų integracijos patirčiai įtakos turėjo psichologiniai ir kultūriniai aspektai.

Siekiant kuo išsamiau išanalizuoti temos problemškumą, informantų buvo teirautasi, kokios konkrečios problemos iškilo jų vaikams integracijos pradžioje. Atsakymai pateikti 3 lentelėje.





### 3 lentelė. Problemos, su kuriomis susidūrė informantų vaikai integracijos pradžioje (N=11)

Kategorija	Subkategorija	Kategoriją iliustruojantys teiginiai
Vaikų integracijos problemos	Nežinia dėl ugdymo įstaigos arba jos nelankymas	<p>„Ta nežinia dėl mokyklos, nes vaikui tai labai svarbu“.</p> <p>„Žmonės, atvažiuavę su vaikais, patys nemoka kalbos, pavyzdžiui, vaikas nori eiti bendrauti, kažkur norėtų eiti į būrelį, bet, kadangi tėvai nemoka kalbos arba užsidarę savyje, tam vaikui gal draudžia, neleidžia, gal kažkiek tai pristabdo ir tada tas vaikas toks nepritapęs tampa. Arba, sakykim, atvažiuoja su mažais vaikais ir neleidžia vaikų į darželius“.</p> <p>„Popamokinis ugdymas, vėlgi, jeigu tėvai ilgai dirba, neturi galimybių tuo užsiimti“.</p>
	Kalbos nemokėjimas (tėvų ir pačių vaikų nenoras)	<p>„Kalbos barjeras, draugų nebuvimas“.</p> <p>„Nu, aišku, ir atvažiuavę tie vaikai ir tas kalbos nemokėjimas,... yra tėvai, kurie mažai nori padėti vaikams tą kalbą išmolti greičiau, ir vaikai eina į tas mokyklas, darželius, sunkiai supranta (kalbą). Nu mes turėjom tokia vieną mergaitę, darželyje, jinai buvo keturių metų, ir jai yra sunku pasakyti, dėl to įvykdavo visokių problemų, bet matėsi, kad mama labai stengėsi, kad vaikas tą kalbą perprastų. Visų pirma, patys tos kalbos nesimoko, galvoja, kad į darželį eis, ir taip išmoks“.</p> <p>„Vaikai irgi nelabai nori mokytis norvegų kalbos“.</p> <p>„Nemoka kalbos, todėl sunkiai susiranda draugų“.</p> <p>„Dvikalbystė. Daugybė vaikų kalba mišria kalba, maišydami lietuvių kalbą su norvegų. Ypač mažieji vaikai nemoka atskirti kalbų“.</p>
	Patyčių problema	<p>„Patyčios. Jam dėl tos diagnozės buvo labai skausminga, kad viskas pasikeitė“.</p> <p>„Lietuvių vaikai tyčiojasi, nes trūksta pokalbių apie tai, kad tai netinkamas elgesys“.</p>
	Kultūrų skirtumas	<p>„Gal kas turi mažų vaikų yra sunkiau integruotis, nes kiti papročiai“.</p> <p>„Vaikams sunku priprasti prie naujos aplinkos, šalies, naujų draugų“.</p>
Nesusidūrė su problemomis		<p>„Nežinau, šiaip su vaikais aš jokių problemų neturėjau, todėl čia džiaugiuosi ir darželiais, ir mokyklom“.</p> <p>„Aš jiems viską buvau padaręs, tai jie nieko ir nepajautė“.</p> <p>„Ačiū Dievui, kad vaikas buvo mažas tai jam tas neužsiciklino“.</p> <p>„Nesusidūrė, nes gimė Norvegijoje“.</p> <p>„Pritampa jie gerai, vaikai visur pritampa. Jie greitai mokosi, ir tą kalbą, ir jiems dar lengviau nei mums, suaugusiems“.</p>

Pagrindinėmis vaikų integracijos problemomis buvo įvardijamos šios:

- **„Nežinia dėl ugdymo įstaigos arba jos nelankymas“.** Tėvai ne visada leidžia vaikus į ugdymo įstaigas („... atvažiuoja su mažais vaikais ir neleidžia vaikų į darželius“); nes patys bijo naujovių ir tą baimę perduoda vaikams („Ta nežinia dėl mokyklos, nes vaikui tai labai svarbu“; „Žmonės, atvažiuavę su vaikais, patys nemoka kalbos,..., vaikas nori eiti bendrauti, kažkur norėtų eiti į būrelį, bet, kadangi tėvai nemoka kalbos arba užsidarę savyje, tam vaikui gal draudžia, neleidžia, gal kažkiek tai pristabdo ir tada tas vaikas toks nepritapęs tampa“). Sėkmingai integracijai, kuri galėtų vykti ugdymo įstaigoje, trukdo ir tėvų užimtumas („Popamokinis ugdymas, vėlgi, jeigu tėvai ilgai dirba, neturi galimybių tuo užsiimti“). Vykdami į mokyklas susipažinti su jų teikiamomis paslaugomis, tėvai nesupranta to ir savaip interpretuoja informaciją, kas lemia sunkesnę vaiko integravimąsi mokykloje ar darželyje bei nesuskalbėjimą su įstaigos darbuotojais;

- **„Kalbos nemokėjimas“.** Kalbos nemokėjimas apsunkina vaikų bendravimą su bendraamžiais norvegais ar kitų tautų vaikais, gyvenančiais Norvegijoje („Nemoka kalbos, todėl sunkiai susiranda draugų“; „Dvikalbystė. Daugybė vaikų kalba mišria kalba, maišydami lietuvių kalbą su norvegų. Ypač mažieji vaikai nemoka atskirti kalbų“); tėvų nenoras mokytis norvegų kalbos ir jos mokytis savo vaikus („...matėsi, kad mama nelabai stengėsi, kad vaikas tą kalbą perprastų. Visų pirma, patys tos kalbos nesimoko, galvoja, kad į darželį eis (vaikai), ir taip išmoks“), taip pat nepakankama pačių vaikų motyvacija išmokti kalbą („Vaikai irgi nelabai nori mokytis norvegų kalbos“);

- **„Patyčių problema“.** Žinant Norvegijos įstatymus ir požiūrį į vaiko gerovę, atsakymas apie patyčias gana nustebino. Pradėjus aiškintis patyčių problemą tapo aišku, kad lietuvių vaikai, gyvenantys Norvegijoje, tyčiojosi iš vaiko, kuriam buvo nustatyta ligos (autizmas) diagnozė („Patyčios. Jam dėl tos diagnozės buvo labai skausminga, kad viskas pasikeitė“). Apmaudu, kad mūsų tėvynainiai taip elgiasi netgi kitoje šalyje, žinodami, kad ši problema Lietuvoje yra viena opiausių ne tik tarp vaikų, bet ir suaugusiųjų. Lietuviai tėvai mažai kalba su savo vaikais apie netinkamą elgesį („Lietuvių vaikai tyčiojasi, nes trūksta pokalbių apie tai, kad tai netinkamas elgesys“), o tai savo ruožtu gali iššaukti Norvegijos institucijų susidomėjimą ir atitinkamus veiksmus, siekiant užtikrinti vaiko saugumą;

- **„Kultūrų skirtumas“.** Sunku priprasti prie naujos aplinkos, kitos šalies papročių („Vaikams sunku priprasti prie naujos aplinkos, šalies, naujų draugų“).

- Dalis informantų teigė, kad jų vaikai **nesusidūrė su problemomis** atvykus į naują šalį. Tėvai džiaugiasi ir ugdymo įstaigomis („su vaikais aš jokių problemų neturėjau, todėl čia džiaugiuosi ir darželiais, ir mokyklom“), ir draugais, nes vaikams šias problemas spręsti lengviau („Pritampa jie gerai, vaikai visur pritampa. Jie greitai mokosi, ir tą kalbą, ir jiems dar lengviau nei mums, suaugusiems“); ir savo pačių indėliu sėkmingai vaiko integracijai („Aš jiems viską buvau padaręs, tai jie nieko ir nepajautė“).

Išsiaiškinus lietuvių imigrantų vaikų integracijos problemas, buvo svarbu rasti jų sprendimo būdus, išsiaiškinti, kas būtent palengvintų jų (šeimų ir vaikų) integraciją Norvegijoje, kokiomis pagalbos priemonėmis jiems teko pasinaudoti. Informantų atsakymai suklasifikuoti ir pateikti 4 lentelėje.



**4 lentelė. Informantų nuomonės apie tai, kas palengvintų lietuvių šeimų ir vaikų integracijos problemas svetimose šalyse, kategorija (N=11).**

Subkategorija	Kategoriją iliustruojantys teiginiai
Tėvai, kaimynai, šeimų draugai	<p>„Vaikams &lt;...&gt;, atskiri mokytojai, kad padėtų, bet šiaip, viskas labai daug priklauso nuo tėvų. Jeigu tėvai domėsis viskuo, ir šeimoje bus kalbama, daroma daugiau – tai ir bus lengviau. Gal, kai atvažiuoja lietuviai vaikai, iškart turėtų tų bendrakalbių savo artimoje aplinkoje, po truputėlį tą kalbą išmokyti, į bendruomenę įsijungti“.</p> <p>„Vaikams integruotis tėvai turi labiausiai padėti, rūpintis, stebėti, žiūrėti viską. Aišku, lietuviai susiduria su visokiomis problemomis, pavyzdžiui, darželiuose, kad jie, bent jau kiek aš esu girdėjusi, &lt;...&gt; kad nesuruošia normaliai rūbų, kaip norvegai, pavyzdžiui, dažnai &lt;...&gt; lauke, neklauso auklėtojų patarimų, ignoruoja labai, o atvažiavus į kitą šalį, turi vis tiek priimti jų tą nuomonę ir taisykles“.</p> <p>„Pirmiausia tėvų atsakomybė už vaikus, kad jie jaustųsi saugiai, gerai ir patogiai šioje šalyje. Patys tėvai turi integruotis pilnai, jaustis saugiai, drąsiai ir nebijoti. Pradedant kalbos mokėjimu, renginių lankymu, tiek bendravimu su kaimynais, aplinka, kitais tėvais, būti dalimi visos šitos visuomenės. Ir, manau, pats vaikas jaustis stabiliau ir augt drąsesnis, laisvesnis“.</p>
Ugdymo įstaigos	<p>„Vaikų vedimas į darželį, kad eitų į darželius, kad tik eitų su vietiniais bendrauti“.</p> <p>„Mokyklėlės, lietuviai pedagogai“.</p> <p>„Tai kaip sakau, mes gauname pagalbą tą mokyklą, dėl vaiko“.</p> <p>„Vaikui reikia pagalbos ir jam padeda ugdymo įstaigos ir, aišku, tėvai, nes tėvai turi su ugdymo įstaiga kontaktuoti“.</p> <p>„Palengvintų tai, kad jiems yra skirtas gimtosios kalbos mokytojas. Labai svarbu, kad mokyklos suprastų vaikų būseną, psichologiją, elgesį. Iš kur tie vaikai ateina, kokia yra jų kultūra, kad mokytojai suprastų, kas vaikams yra svarbu, nuo ko reikia pradėti. Ir man atrodo, kad norvegai tai suprato ir jie dirba taip“.</p>
Vietinės bendruomenės pagalba (vakarai, kursai, šventės ir kt.)	<p>„Savaime aišku - kalbos kursai, kalbos valandėlės, atviros veiklos kavinėse norvegų kalba. Toliau naudojami visomis suteikiamomis sąlygomis kai auginau mažą vaiką ir atradau daugybę dalykų, kurie yra skirti mamoms su mažais vaikais – nemokamos dainavimo pamokėlės, nemokami susitikimai su fizioterapeutais, visi nukreipiami į specialistus. Ir jeigu tik mama nori, jie yra nemokami. Stengiuosi su vaiku dalyvauti renginiuose, miesto šventėse, net jei nepažįstu nei vieno žmogaus. Taip pat bendruomenės susijimuose“.</p>
Valstybės specialistai	<p>„Palengvintų pedagoginę-psichologinę pagalbą. Čia jie patys labai pagelbėja. Suaugęs tu jau pats vertiesi, kaip moki ir tu pasieksi tikrai, ko tu nori“.</p>

Išanalizavus informantų atsakymus apie vaikų integraciją Norvegijoje, išryškėjo 4 veiksniai, lengvinantys integracijos procesus:

- **„Tėvai, kaimynai, šeimų draugai“.** Tėvų vaidmuo vaiko socializacijos procese svarbus visada, ypač jis svarbus ten, kur vaikai susiduria su nežinoma jiems aplinka, nežinoma kultūra („Patys tėvai turi integruotis pilnai, jaustis saugiai, drąsiai ir nebi-

joti“; „Pirmiausia tėvų atsakomybė už vaikus, kad jie jaustųsi saugiai, gerai ir patogiai šioje šalyje...“; „Vaikams integruotis tėvai turi labiausiai padėti, rūpintis, stebėti, žiūrėti viską“). Svarbus kitų lietuvių, šeimos draugų ir kaimynų vaidmuo („Gal, kai atvažiuoja lietuviai vaikai, iškart turėtų tų bendrakalbių savo artimoje aplinkoje, po truputėlį tą kalbą išmokyti, į bendruomenę įsijungti“; „Pradedant kalbos mokėjimu, renginių lankymu, tiek bendravimu su kaimynais, aplinka, kitais tėvais, būti dalimi visos šitos visuomenės. Ir, manau, pats vaikas jausis stabiliau ir augs drąsesnis, laisvesnis“). Šie veiksniai lemia vaikų gerą savijautą, gerą psichologinį, moralinį, emocinį nusiteikimą, skatina vaikus domėtis nauja šalimi, jos kultūra.

- **„Ugdymo įstaigos“.** Labai svarbu, kad tėvai leistų vaikus į ugdymo įstaigas („Vaikų vedimas į darželį, kad eitų į darželius, kad tik eitų su vietiniais bendrauti“); bendradarbiautų su ugdymo įstaigomis, priimtų kitos valstybės ugdymo įstaigų tvarką, tradicijas, nes informantai pastebi, kad taip yra ne visada („pavyzdžiui, darželiuose, <...> nesuruošia normaliai rūbų, kaip norvegai, <...> dažnai lauke, neklauso auklėtojų patarimų, ignoruoja labai“). Turėtų prisidėti ir lietuviškos mokyklėlės, jų pedagogai, kurie gimtąją kalbą supažindintų vaikus su Norvegijos valstybe, jos kultūra, tradicijomis, teisinėmis normomis („Mokyklėlės, lietuviai pedagogai“; „Palengvintų tai, kad jiems yra skirtas gimtosios kalbos mokytojas. Labai svarbu, kad mokyklos suprastų vaikų būseną, psichologiją, elgesį. Iš kur tie vaikai ateina, kokia yra jų kultūra, kad mokytojai suprastų, kas vaikams yra svarbu, nuo ko reikia pradėti...“).

- **„Vietinės bendruomenės pagalba (vakarai, kursai, šventės ir kt.)“.** Tai dar viena iš pagalbos priemonių Norvegijos lietuviams imigrantams („Savaime aišku – kalbos kursai, kalbos valandėlės, atviros veiklos kavinėse norvegų kalba. Toliau naudojausi visomis suteikiamomis sąlygomis kai auginau mažą vaiką ir atradau daugybę dalykų, kurie yra skirti mamoms su mažais vaikais – nemokamos dainavimo pamokėlės, nemokami susitikimai su fizioterapeutais, visi nukreipimai į specialistus. <...> Stengiuosi su vaiku dalyvauti renginiuose, miesto šventėse, net jei nepažįstu nei vieno žmogaus. Taip pat bendruomenės susijimuose“). Svarbu, kad tėvai patys dalyvautų ir vestų vaikus į norvegiškus kultūrinius renginius, šventes, susitikimus, taip ne tik praplėsdami jų akiratį, bet ir padėdami stiprų pagrindą sėkmingai jų integracijai.

- **„Valstybės specialistai“,** informantų teigimu, prisidėtų ir palengvintų vaikų integraciją („Palengvintų pedagoginę-psichologinę pagalbą. Čia jie patys labai pagelbėja...“). Jie galėtų suteikti pedagoginę-psichologinę pagalbą vaikui. Šie specialistai turi būti susipažinę su vaiko gimtąją kultūra, ją puoselėdami, jos neužgoždami, padėtų integruotis ir pamilti kitos šalies kultūrą.

Taigi, informantai supranta integracijos svarbą ir patys mato, kaip galima būtų palengvinti savo ir savo vaikų integraciją svetimose šalyse. Tam reikia pačių lietuvių geranoriškumo ir motyvacijos.

## Diskusija

Norvegija – tai šalis, apie kurią kalbama vis dažniau ir garsiau, kai aptariami su šeima ir vaiko gerove susiję klausimai. Visiems žinoma, kad viena iš stipriausių Skandinavijos šalių pasižymi itin griežta vaiko ir šeimos gerovės politika. Ne kartą viešojoje erdvėje (spau-



doje, televizijos laidose) buvo aptariamai įvykiai, susiję su migrantų šeimomis bei jų vaikų auklėjimu ir priežiūra Norvegijoje, kurie nepaliko abejingų visame pasaulyje. Todėl pastaruojų metu vis dažniau išgirstama kalbant apie šalių bendradarbiavimą, siekiant sumažinti migrantų šeimų ir jų vaikų problemas bei tinkamai integruotis svetimose šalyje. 2014 metais Lietuvos Respublikos Seime vykusioje konferencijoje „Migracija ir šeima Baltijos-Šiaurės regione: iššūkiai ir sprendimai“ buvo aptariamoms problemoms ir iššūkiai susiję su Baltijos ir Šiaurės šalių migracija ir šeimų gerove.

Konferencijos metu dalyvavęs Norvegijos ambasadorius D. M. Halvorsenas teigė, jog Norvegijoje pastaruojų metu vis didėja migrantų skaičius iš Baltijos šalių, o šiuo metu šalyje gyvena apie 55 tūkst. lietuvių. Jis pabrėžė, jog iššūkiai, su kuriais susiduria šeimos, gyvenančios Norvegijoje, susilaukia vis daugiau žiniasklaidos dėmesio. „Tai yra sveikintina diskusija, tačiau svarbu remtis teisinga informacija ir vengti spekuliacijų, kurios iškreipia tikrovę“, – konferencijoje kalbėjo Norvegijos ambasadorius. Norvegijos vaikų, lygybės ir socialinės aprėpties ministerijos atstovas O. Hauge, papildydamas ambasadoriaus kalbą, pabrėžė, kad vaiko gerovę Norvegijoje užtikrinanti tvarka remiasi Vaiko gerovės aktu. Šis aktas galioja visiems vaikams Norvegijoje, nepriklausomai nuo jų tautybės ar šalies, iš kurios jie atvyko (cit. Snieganas, 2015, p. 1).

Būtent viena iš socialinės politikos priemonių, padedančių migrantų šeimoms ir vaikams integruotis ir adaptuotis svetimose šalyje, yra Lietuvos ir Norvegijos įgyvendinamas projektas „Psichologinės konsultacijos internetu lietuviams svetur“. **Šį projektą padėjo įgyvendinti** VšĮ Žmogaus teisių stebėjimo institutas drauge su VšĮ „OSFL projektai“. Visų projektų partnerių tikslas yra padėti lietuvių šeimoms – vaikams ir suaugusiesiems – psichologiškai ir socialiai geriau bei greičiau adaptuotis ir integruotis Norvegijoje. Psichologų iš Lietuvos darbo dalis apima psichologų konsultacijas lietuvių kalba internetu, organizuojami seminarai, rengiami straipsniai apie psichologines problemas emigracijoje. Norvegijos specialistai, dalyvaujantys šiame projekte, teigė, jog Norvegijoje apie 20 proc. vaikų reikia trumpalaikės arba ilgalaikės pagalbos būtent dėl tėvų skyrybų. Todėl Norvegijos mokyklose dirba pedagogai, kurie vykdo psichikos sveikatos programas vaikams, kurių tėvai serga psichikos ligomis, teikia pagalbą tėvams, organizuoja seminarus ir mokymus bendruomenėse, dirba su vaikų rizikos grupėmis (Kuzmienė, 2015, p. 1).

Norvegijoje veikia tėvų konsultavimo linija, kur tėvai gali kreiptis telefonu arba elektroniniu būdu dėl bet kokių jiems nerimą keliančių vaiko ir šeimos problemų. Viena iš projektų organizatorių R. Talseth teigė, jog Norvegijoje veikia daug pagalbos tarnybų, galinčių padėti sėkmingai integruotis, tačiau Norvegijoje gyvenantys lietuviai ne visada noriai naudojami jiems siūlomomis paslaugomis dėl dviejų priežasčių: 1) – lietuviai imigrantai nemoka norvegų kalbos, 2) – lietuviai, gyvenantys Norvegijoje, nepasitiki norvegų psichologais, gydytojais, ypač po liūdno kai kurių šeimų patirties su „Barnevernet“. Jie bijo kreiptis pagalbos į bet kokias norvegų įstaigas, „nes gali būti apkaltinti netinkamu elgesiu su vaiku, o tada vaikas gali būti atimtas iš tėvų. Ta baimė ypač sustiprėjo, kai iš lietuvių šeimų buvo atimti vaikai. Lietuviai Norvegijoje bijo išsišokti, daugumai trūksta žinių apie gyvenimą Norvegijoje, norvegų įstatymus, kultūrą, bendravimo normas, – patirtimi dalijosi L. Baltrukonienė (cit. Kuzmienė, 2015, p. 1).

Norvegijoje taip pat veikia nevyriausybinė organizacija „Suaugusieji vaikams“ („Voksne for Barn“). Jos darbuotojai patys neteikia profesionalios psichologinės ar medicinos pagalbos, jie yra tarpininkai tarp vaiko, šeimos ir jiems reikalingos pagalbos

teikėjų. Būtent jie šiuo metu vykdo 8 tarptautinius projektus, skirtus rusų, lenkų, baltarusių emigrantų šeimų integracijai gerinti, nes migrantų iš šių šalių Norvegijoje yra daugiau nei lietuvių. Aktualu paminėti ir tai, kad 2013 m. L. Baltrukonienė rengė vaikų teisėms Norvegijoje skirtą seminarų ciklą. Būtent dėl jos iniciatyvos ir atkaklumo „Voksne for Barn“ įkūrė padalinį „Tillit“. „Jo pavadinimas turi dvi prasmes: „tillit“ išvertus iš norvegų kalbos yra „pasitikėjimas“, O žodis „til“ nurodo kam, tad antroji prasmė „til Lit“ – „Lietuvai“. „Voksne for Barn Tillit“ teikia palaikymą ir konsultuoja tėvus dėl su vaikais susijusių problemų telefonu bei elektroniniu būdu nemokamai vieną kartą per savaitę lietuvių kalba. Pradžioje pagalbos tėvams linijos konsultacijoms lietuvių kalba buvo skiriamos dvi valandos, šiuo metu – jau trys valandos. Taip pat „Tillit“ organizuoja pagalbos sau grupes lietuviams mamoms, auginančioms mažus vaikučius ir susiduriančioms su įvairiomis problemomis. „Tillit“ turi savo paskyrą socialiniame tinkle „Facebook“, planuojama sukurti interneto puslapį, kuriame būtų viešinama šeimoms naudingą informaciją lietuvių kalba. O šiais metais planuojamos konsultacijos internetu realiu laiku – pokalbių kanale (Kuzmienė, 2015, p. 1).

Kaip matome, migracijos ir integracijos svetimoje šalyje problemos aktyviai diskutuojamos ir sprendžiamos, tačiau sunku nustatyti emigracijos priežasčių ir pasekmių priežastinį ryšį, nes kiekvienas atvejis yra skirtingas, o kalbant apie sėkmingos integracijos veiksnius tapo aišku, kad visi išvardinti veiksniai yra efektyvios integracijos priemonės, kurios skatina didesnę šeimų ir vaikų įsitraukimą į visuomenę, o šalyje teikiama kokybiška pagalba integracijos klausimais. Tyrimo duomenys patvirtino mokslinėje literatūroje ir įvairių organizacijų veiklų apžvalgoje iškeltas mintis, kad vaiko gerovės užtikrinimu Norvegijoje yra rūpinamasi gana atidžiai. Lietuva ir Norvegija stengiasi glaudžiai bendradarbiauti ir užtikrinti saugią integraciją svetimoje šalyje gyvenantiems lietuviams.

## Išvados

Migracija yra ne vienalytis reiškinys, ji turi ir teigiamų, ir neigiamų pasekmių. Kalbos mokėjimas, aktyvus dalyvavimas visuomenėje, bendravimas ir bendradarbiavimas su savo šalies ir kitų šalių žmonėmis, ryšių su gimtinėje likusiais draugais, artimaisiais palaikymas, domėjimasis naujos šalies kultūra, papročiais, įstatymais, noras integruotis, savęs suvokimas, kodėl išvykstama ir teigiamas nusiteikimas kitos šalies atžvilgiu – tai sėkmingos integracijos veiksniai, skatinantys didesnę šeimų ir vaikų įsitraukimą į naują visuomenę, padedantys išvengti atskirties, suteikiantys daug naujų ir neišbandytų galimybių ir potyrių.

Ištirtos lietuvių emigrantų šeimų (vaikų) integravimosi Norvegijoje patirtys atskleidė, jog lietuvių emigrantų vaikai susidurta tiek su teigiamomis (geresnė ugdymo sistema, geresnės ateities perspektyvos), tiek su neigiamomis integracijos pasekmėmis (kalbos barjeras, kultūrų skirtumai, nežinojimas, kaip veikia socialinė sistema).

Šeimos narių, draugų ir kaimynų, vietinių bendruomenių pagalba, aktyvus imigrantų dalyvavimas visuomeniniame gyvenime, šeimos ir ugdymo įstaigos bendravimas ir bendradarbiavimas padeda imigrantams ir jų vaikams greičiau išmokyti kalbą, suvokti kultūrinius skirtumus ir prisitaikyti prie jų. Tam taip pat gali padėti valstybės socialinės sistemos veiksmai, didesnis lietuvių pasitikėjimas valstybinėmis institucijomis. Tačiau patiems imigrantams tam kartais trūksta motyvacijos.



## Literatūra

- Aleksandravičius E., Kuzmickaitė D. K. (2008). *Emigracija ir šeima: vaikų ugdymo problemos ir iššūkiai* [Emigration and the family: Problems and challenges for the development of children]. Lietuvos išėivijos institutas. „Versus aureus“ leidykla.
- Barcevičius E. (2008). *Ekonominės migracijos reguliavimo strategijos efektyvumo įvertinimas* [Assessment of the effectiveness of the economic migration regulation strategy]. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <http://www.vpvi.lt/assets/Uploads/Ekonomines-migracijos-reguliavimo-strategijos-efektyvumovertinimasVPVI2.pdf>
- Bitinas B. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija* [Qualitative research methodology]. Klaipėda.
- Bratsberg B., Raaum O., Røed K. (2012). *Educating children of immigrants: Closing the gap in Norwegian schools*. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <https://www.frisch.uio.no/publikasjoner/pdf/EducatingChildrenOfImmigrants.pdf>
- Bryers D., Winstanley B., Cooke M. (2014). *Kieno integracija?* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/00019.pdf>
- Dainauskas E. (2006). *Lietuvių emigrantų (Anglijoje) tėvų lūkesčiai dėl jų vaikų išsimokslinimo* [Expectations of parents of Lithuanian emigrants (England) due to their children's education]. Magistro darbas. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: [http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2006~D\\_20060619\\_124853-21703/DS.005.0.02.ETD](http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2006~D_20060619_124853-21703/DS.005.0.02.ETD)
- Eggebo H. (2012). *The regulation of marriage migration to Norway*. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: [http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/6421/Dr.thesis\\_Helga%20Eggebo.pdf?sequence=1](http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/6421/Dr.thesis_Helga%20Eggebo.pdf?sequence=1)
- Gabowduale K. (2010). *A critical review of the changing socio-structural situation and its consequence for the family*. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/15301/Gabowduale.pdf?sequence=3>
- Grødem A. S., Hansen I. L. S. (2015). *Integrating in homeownerland: The Norwegian housing regime and why it matters for immigrants' social inclusion*. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/id/418667/njmr+Homeownerland.pdf>
- Guščinskienė J. (2001). *Sociologijos įvadas: struktūrinės loginės schemas ir komentarai: mokomoji knyga* [Introduction to sociology: Structural logic schemes and comments]. Kaunas: Technologija.
- Hamaz S., Vasta E. (2009). „*To belong or not to belong: Is that the question? Negotiating belonging in multi-ethnic London*“. Working paper no. 73, Centre on Migration, Policy and Society (COMPAS), University of Oxford.
- Karalevičienė J., Matuzevičiūtė K. (2009). Tarptautinės emigracijos ekonominių priežasčių analizė Lietuvos pavyzdžiu [The analysis of economic reasons of international emigration: The case of Lithuania]. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 1 (14). 143–151.
- Kasnauskienė G. (2006). *Demografijos pagrindai* [Basics of demography]. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Kukonenko B. (2012). *Emigracijos problema Lietuvoje: priežastys ir pasekmės* [Issue of emigration in Lithuania: Causes and consequences]. Magistro baigiamasis darbas. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <http://www.moku.lt/wp-content/uploads/2016/06/emigracija.pdf>
- Kuzmienė V. (2015). *Norvegijos bendruomenės suinteresuotos gerinti lietuvių imigrantų ir jų vaikų psichologinę adaptaciją ir integraciją šalyje* [Norwegian communities have an interest in improving the psychological adaptation and integration of Lithuanian immigrants and their children in the country]. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <http://lietuve.lt/lietuviai-svetur/norvegijos-bendruomenes-suinteresuotos-gerinti-lietuviu-imigrantu-ir-ju-vaiku-psichologine-adaptacija-ir-integracija-salyje>

- Kuznecovienė J. (2009). *Lietuvių imigrantų Norvegijoje, Anglijoje ir Ispanijoje įsitraukimo strategijos: nuo konformizmo iki navigacijos*. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <http://lmaleidykla.lt/publ/0235-7186/2009/2/96-103.pdf>
- Lietuvos statistikos departamentas (2018). [interaktyvus]. [Žiūrėta 2018-02-21]. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S3R106#/>
- Laisvosios rinkos institutas (2006). *Migracija: pagrindinės priežastys ir gairės pokyčiams* [Migration: The main reasons and guidelines for change]. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <http://www.llri.lt/naujienos/ekonomine-politika/darbo-santykiai/tyrimas-migracija-pagrindines-priezastys-ir-gaires-pokyciams/lrinka>
- Mallows D. (2014). *Kalbinės migracijos ir integracijos problemos: mokytojų ir mokinių požiūriai* [Problems of linguistic migration and integration: The attitudes of teachers and students]. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/00019.pdf>
- Maslauskaitė A., Stankūnienė, V. (2011). *Šeima abipus sienos. Lietuvos transnacionalinės šeimos genezė, funkcijos, raidos perspektyvos* [Family on both sides of the wall. Genesis, functions, perspectives of development of the Lithuanian transnational family] [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <http://www.iom.lt/documents/seima-abipus-sienos.pdf>
- Mažeikienė N. (2000). *Kiekybinių ir kokybinių metodų derinimas kuriant nešališką socialinių mokslų metodą* [Combination of quantitative and qualitative methods in developing an equitable method of social sciences]. *Lyčių skirtumai švietimo sistemoje*. Vilnius.
- Paliukaitė N. (2015). *Kad emigracija netaptų tremtimi*. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <http://pasauliolietuvis.lt/neringa-paliukaite-kad-emigracija-netaptu-tremtimi-2/>
- Petkevičiūtė I. (2012). *Imigrantų iš trečiųjų šalių integracija Lietuvoje. Bakalauro darbas*. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: [http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2012~D\\_20120702\\_102254-35489/DS.005.0.01.ETD](http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2012~D_20120702_102254-35489/DS.005.0.01.ETD)
- Presniakovaitė K. (2011). *Darbo migracijos ir imigrantų integracijos politika po 1990 metų: Švedijos Lietuvos atvejis*. Magistro darbas. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: [http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D\\_20110617\\_110846-96481/DS.005.0.01.ETD](http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110617_110846-96481/DS.005.0.01.ETD)
- Saggar S., Somerville W., Ford R., Sobolewska M. (2012). „*The impacts of migration on social cohesion and integration. Final report to the Migration Advisory Committee*“. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/sitecontent/documents/aboutus/workingwithus/mac/27-analysis-migration>
- Senulis E. (2014). *Emigracijos įtaka nacionaliniam Lietuvos saugumui* [The impact of emigration on national security in Lithuania]. Magistro darbas. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2188007/datastreams/MAIN/content>
- Sipavičienė A. (2006). *Emigracijos iššūkiai ir migracijos politikos uždaviniai*. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/docs2/TKAKCQXM.PDF>
- Snieganas M. (2015). *Šiaurės šalys ir Lietuva siekia didesnio tarpusavio supratimo migracijos ir šeimos tema* [The Nordic countries and Lithuania are seeking a greater mutual understanding on migration and family issues]. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <http://www.bns.lt/topic/925/news/46672218/>
- Vainauskaitė L. (2011). *Emigracijos iš Lietuvos priežastys ir pasekmės*. Magistro darbas. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: [http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D\\_20110705\\_132401-68037/DS.005.0.01.ETD](http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110705_132401-68037/DS.005.0.01.ETD)
- Valys A., Gylytė I. (2009). *Ne ES šalių aukštos kvalifikacijos specialistų įsidarbinimo galimybės Lietuvoje* [The employment opportunities of non-EU countries highly qualified professionals in Lithuania]. Šiauliai: Lucilijus.





- Vijeikis J. (2012). *Emigracija iš Lietuvos – grėsmė šeimos vertybėms*. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-09-19]. Prieiga per internetą: <http://mts.asu.lt/mtsrbid/article/viewFile/21/32>
- Wessendorf S. (2011). „*Commonplace diversity and the ‘ethos of mixing’: perceptions of difference in a London neighbourhood*“. Working paper no. 91 Centre on Migration, Policy and Society (COMPAS), University of Oxford.

## Summary

### INTEGRATION PROBLEMS OF LITHUANIAN IMMIGRANTS' CHILDREN IN NORWAY

**Birutė Šilėnienė**

*Šiauliai University, Lithuania*

**Viktorija Koblova**

*Telenor, Norway*

The regaining of Lithuania's independence has broadly opened its borders to emigration of compatriots. Various reasons make Lithuanians leave their homeland and look for happiness abroad. Recently, more and more people are discussing about Lithuanian families' immigration to Scandinavian countries, and in particular to Norway. Therefore, the problem of this article is based on the notion, that the families of Lithuanian emigrants and their children who are in a foreign country, in a foreign social environment, must adapt and integrate. However the problems they face require not only help of family members and other relatives, but also state intervention and assistance which is not always effective or insufficiently implemented to provide full benefits to immigrants. On the other hand, it can be assumed that immigrants are not sufficiently interested to get the benefits from the assistance and services that those institutions can provide. Therefore, this study examined the main problems of the integration of Lithuanian immigrant children in Norway and what actions of Lithuanian immigrants are leading to successful integration of their children. Experiences of the study of the integration of Lithuanian emigrant families and children in Norway revealed that at the beginning of integration, despite immigration positivity's (a better education system, better perspectives for the future of children), problems such as language barriers, negative attitudes towards them, ignorance of the functioning of the social system are encountered. These problems could be avoided by the need to learn the Norwegian language quickly, using relatives, friends and neighbors and local communities, actively communicating and cooperating with educational institutions, participation in public life and the support of certain state social institutions.

**Keywords:** emigration / immigration, immigrants, integration problems, help for immigrants.

*Received 06 November 2017; Accepted 29 December 2017*



**Birutė Šilėnienė**

Ph.D., Lecturer at the University of Siauliai, Department of Education, P. Visinskio Street 25, LT-76351 Siauliai, Lithuania.

E-mail: [birute.sileniene@gmail.com](mailto:birute.sileniene@gmail.com)

Website: <http://www.su.lt>



**Viktorija Koblova**

Manager, Telenor, Norway.

E-mail: [viktorijakoblova@gmail.com](mailto:viktorijakoblova@gmail.com)